

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

5. Зайцев В. П. Валеология: формирование и укрепление здоровья. – М., 1998. – 88 с.
6. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 1999 році // Стат. Біол. – К., 2000. – 39 с.
7. Подгорная О. Е. Проектирование здоровьесберегающего пространства общеобразовательной школы средствами личностно-ориентированного образования: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Подгорная Ольга Ефимовна. – Тирасполь, 2005. – 211 с.
8. Тамарская Н. В. Управление учебно-воспитательным процессом в классе (здоровьесберегающий аспект): Учебно-методическое пособие для учителя / Тамарская Н. В., Русакова С. В., Гагина М. Б. – Калининград: Изд-во КГУ, 2002. – 31 с.

Маркобок Ю. В.*

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито доцільність та актуальність використання автентичних матеріалів з метою формування мовленнєвої та соціокультурної компетенції на уроках іноземної мови в старших класах.

Метою оволодіння іноземною мовою є набуття необхідного рівня навичок іншомовної комунікації, достатніх для спілкування в певних сферах життя. З шести рівнів володіння мовою, рекомендованих Радою Європи, прийнятним для випускників загальноосвітніх навчальних закладів є рівень B1 (незалежний користувач). Він забезпечує досягнення функціональної грамотності в оволодінні мовою, що дійсно дає можливість мовленнєвої взаємодії з носіями мови як з особистою метою, так і з метою міжнародної співпраці.

Вважаємо, що одним із успішних засобів наближення навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах до реального життя є «культуро-спрямоване оволодіння іноземними мовами» [8], а саме шляхом використання автентичного матеріалу на уроках. Основою сучасної методики викладання іноземних мов є використання автентичних джерел для формування навичок спілкування.

Проблему необхідності культуроспрямованого оволодіння іноземними мовами досліджували такі вітчизняні і зарубіжні вчені-педагоги: А. Бабайлова [1], Н. Бориско [2], Н. Ішханян [2], О. Вишневський [3], І. Комарова [4], Д. Малянів [5], Л. Морська [6], А. Неділько [7], А. Пелишенко [10], Л. Смелякова [11], О. Шерстюк [12], В. Наталин [4].

Під автентичністю в методиці навчання іноземної мови розуміють застосування автентичного мовного та мовленнєвого матеріалу у процесі навчання [10]. Автентичність, на думку автора, – це така якість тексту, що забезпечує під час його опрацювання функціонування саме тих мовленнєвих механізмів, які реалізують спілкування в природних умовах реального

* © **Маркобок Ю. В.**

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

життя. В автентичному тексті представлені широкий вибір лексики і правильне граматичне оформлення висловлювання, а також змістовна сторона, що відіграє важливу роль та містить інформацію про культуру країни; відтворено національну специфіку країни, мова якої вивчається; інформацію, яка є цікавою та значущою для учнів і відповідає їх потребам та інтересам. Такий текст викликає певну реакцію, стимулює розумову діяльність учнів на уроках іноземної мови. Жанрова різноманітність дозволяє навчати учнів старших класів сприймати інформацію з різних сфер життя: описи подій, розповіді, радіо і теленовини, лекції, розмови, інтерв'ю, оголошення, пісні, поезія тощо.

Вітчизняні дослідники [2; 4] виокремлюють ряд засобів, які можна використовувати залежно від особливостей конкретної аудиторії, цілей навчання й рівня підготовленості учнів, а також бажання й можливостей педагога, зокрема твори художньої літератури англійською мовою, автентичну пресу, радіо, телебачення, комп'ютери та електронний обмін даними тощо.

Твори художньої літератури у вигляді прози, віршів, драми є дуже корисним джерелом автентичних матеріалів [6; 7]. Текст художніх творів, що є основним джерелом екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації, вважаються найважливішим способом залучення учнів до культури країни, мова якої вивчається. Рекомендуємо працювати з текстами художньої літератури в супроводі фонограм та відеофільмів (БІ-БІ-СІ кожного тижня транслює радіо та телевізійні передачі, присвячені класичній літературі). Визнані у світі британські видавництва *MacMillan*, *McGraw-Hill*, *Heinemann* та інші видають комплекти творів класиків в адаптованому форматі, з додатком аудіо- та відеодисків, які записані відомими акторами радіо та телебачення. Такі матеріали значно посилюють емоційний та розвивальний ефект і створюють необхідне культурне оточення [5; 9]. У 10 класі на уроці позакласного читання, які практикуємо двічі на місяць, під час опрацювання твору «Дух опери» («*Phantom of the Opera*» видавництва *Express Publishing*) пропонуємо своїм учням творчі завдання:

1. Спробуйте уявити поведінку героїв у змінених обставинах, наприклад, кілька років потому, або що би стало з героями, якби щось не відбулося.

2. Перекажіть текст від імені різних персонажів. Тут учням можна навіть пофантазувати, адже в тексті не може міститися вся інформація про поведінку і місцезнаходження того чи іншого героя.

3. Запропонуйте картину – ілюстрацію до тексту, не маючи її, а просто опишіть, що там буде зображено.

4. Напишіть свої питання до персонажів, якби була можливість опинитися там. Наприклад, *You work for the newspaper. You are going to interview one of the characters. Write 5 questions for the interview. Then interview your friend and write his / her answers. Або: What would you ask... on meeting him?*

5. Розглянувши ілюстрацію до тексту, опишіть, що відбуває

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

герой (героїня) в даний момент.

6. Напишіть коротку анотацію до книги, яка могла б послужити вступом.

7. Дайте пораду герою (героїні).

8. Підберіть прислів'я, які найбільш точно підходять за змістом до даної ситуації й передають ідею тексту та інші.

На нашу думку, читання автентичних текстів сприяє розвитку комунікативно-пізнавальної мотивації, формує лінгво-країнознавчу та соціокультурну компетенцію та позитивно впливає на розвиток комунікативних навичок учнів.

Для того, щоб зробити навчання емоційно насиченим, у багатьох навчально-методичних комплексах вітчизняних і зарубіжних авторів використовується оригінальний або спеціально створений для навчальних цілей музичний та пісенний матеріал, поезія [9; 1]. Останнім часом почали розвиватися нові підходи до роботи з віршовим та пісенним матеріалом, що формують фонетичні, лексичні, граматичні навички [15; 16].

Тексти поезії чи пісні, проза мають вагому країнознавчу та комунікативно спрямовану цінність. Згідно з А. Пелишенко, вони є емоційно виразними засобами та розглядаються як джерело:

– об'єктивної інформації (текст – дзеркало життя й культури народу);

– ідейно-художньої інформації (текст – художній твір);

– мовної і лінгвістичної інформації (текст – репрезентант мовної та мовленнєвої систем). Під час роботи над темою «Людина і її характер» в 11-му класі використовуємо пісню Стінга «Англієць у Нью-Йорку» (*Englishman in New York*). Учням ватро пропонувати наступні завдання:

1. Подумайте, про що говорить назва пісні? (*What does the title of the song suggest?*).

2. Що спільного між цими словами (*modesty, propriety, sobriety, gentleness*) (*What do these words have in common?*).

3. Що означають ці фрази? Поясніть їх значення, застосовуючи приклади з життя. (*What do these phrases mean? Can you explain with daily life examples?*).

– Be yourself no matter what they say.

– «Manners make a man»

– «At night a candle's brighter than the sun»

– «Takes more than combat gear to make a man».

4. З яким із цих двох прислів'їв ти погоджуєшся? Чому? (*Which of these two sayings do you agree more with and why? «Be yourself no matter what they say» and «When in Rome, do as Romans do»*).

5. У чому ви вбачаєте своєрідний виклик суспільству, коли намагаєтеся бути собою в чужій країні? Чому, на вашу думку, варто іноді бути собою? (*What are some of the challenges of being yourself in a foreign country? Why is it good to be yourself sometimes?*).

Такі уроки не тільки розвивають певні мовленнєві компетенції (аудіювання, говоріння), а й формують активну

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

життєву позицію учнів.

I. Комарова вважає, що автентична преса англійською мовою повинна складати важливу, якщо не основну, частину додаткового навчального матеріалу. Зацікавленість учнів матеріалами іншомовної преси доцільно використовувати для підвищення ефективності навчання і його раціоналізації. Доречно користуватися журналами універсальної тематики, які містять різноманітний матеріал (інтерв'ю з відомими особами, статті-роздуми, пісні, уривки з радіопередач тощо), виданням *BBC English Magazine* [13].

Так, вивчаючи тему «Екологічні проблеми планети Земля» (11 клас) можна проводити так званий урок-симуляцію, який проходить у вигляді засідання членів організації «Друзі природи» і складається з трьох етапів. На I етапі кожен учень отримує картку з його роллю і з опорними ключовими словами, а також статтю, яка допоможе вирішити поставлене завдання. Учні читають свої тексти і визначають послідовність виступів. II етап уроку – симуляція: голова відкриває засідання, оголошує порядок денний і надає слово кожному учаснику. Кожен учень розповідає про свою екологічну проблему і пропонує шляхи її вирішення, прагне бути переконливим і довести, що його проблема становить найбільшу небезпеку для планети. III етап – підбиття підсумків, рефлексія. Урок допомагає усвідомити відповідальність кожного за майбутнє своєї планети, а також проявити свої ораторські здібності.

Радіо вважається найдоступнішим засобом отримання автентичного мовленнєвого матеріалу будь-якого змісту [14]. Для ефективного навчання аудіюванню слухачеві необхідно пред'являти різноманітні звукові тексти, які будуть відрізнятися не лише тематично, але й якістю звучання – наявністю різних перешкод стимулює мовленнєві навички учнів.

Найбільш відомими для вчительського загалу радіостанціями та їх передачами вважаються:

– БІ-БІ-СІ (Лондон), що пропонує цілодобове висилання англійською мовою *World Service* (Всесвітня служба) (останні новини, спорт, музика, драма, наука, бізнес тощо); спеціальні радіоуроки англійської мови 9 разів на день для початківців, для середнього та вищого рівня навчання. Однією з найцікавіших передач цього типу є *Pop Words* (Популярні слова) (розмова про популярні пісні з музичним супроводом та літературним текстом), різноманітні навчальні та освітні програми циклу *Learning Zone* (Зона для вивчення), серед яких є передачі, присвячені різним галузям науки й техніки, мовознавства, літератури, охорони здоров'я, праці, бізнесу.

– «*Voice of America*» («Голос Америки», Вашингтон), що забезпечує цілодобове висилання, а також спеціальні навчальні програми: *Programme in Special English, Talk to America* тощо. У радіопередачах російською та українською мовами можна слухати уроки англійської мови 3-4 рази на тиждень.

– «*World Radio Network*» («Всесвітня радіомережа», Лондон), що є всесвітньою мережею супутникового радіомовлення

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

англійською та містить програми більшості радіостанцій світу.

Багато вчителів англійської мови використовують у своїй роботі уроки іноземних мов для різних вікових груп, які транслюються телебаченням. Вони забезпечують найбільш інтегровану демонстрацію мовлення з урахуванням позамовних факторів.

Вибір телепрограм є дуже великим, наприклад, Британське телебачення має спеціальний канал *BBC Learning Zone*, який діє в межах першої програми всесвітньої служби і працює щодня в ранкові години. На цьому каналі передаються уроки мистецтва, бізнесу, суспільних наук, освітні та спеціальні програми з профорієнтації та вибору навчальних закладів і спеціальностей для підготовки до складання вступних та поточних іспитів. Багато ефірного простору займають передачі Відкритого університету (Британія), репортажі зі шкіл, програми підвищення кваліфікації викладачів, передачі з нових технологій навчання, методи викладання тощо. Є також велика кількість навчальних програм з орієнтацією на бізнес та професійне навчання.

Комп'ютери набувають усе більшого поширення як засіб навчання, особливо при користуванні електронними базами даних (мережа Інтернет) та обміну різною інформацією за допомогою електронної пошти. Вони вважаються найбільш прогресивним та ефективним засобом навчання. Такі системи мають назву *telematics* (комплексне використання телекомунікації та інформатики, також відомі як ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології) і складають значну конкуренцію звичайним «паперовим» технологіям, тому що не вимагають застосування великої кількості друкованих матеріалів, звичайної дошки тощо.

Матеріали, що сприяють розвитку комунікації й доступні в мережі Інтернет:

- доступ до відомих бібліотек, університетів, шкіл тощо та отримання будь-якої інформації від них;
- участь у телеконференціях найрізноманітнішої тематики, та вебінарах, дискусіях тощо;
- інтерактивні курси іноземних мов;
- отримання звукової інформації, через радіо та телевізійні передачі, відвідування картинних галерей тощо.

На уроці в 11-му класі під час опрацювання теми «*Our feelings and emotions*» («Наші почуття і емоції») пропонуємо переглянути уривок ток-шоу Опри Уінфрі «Любов: міф чи реальність». Після контролю сприйняття і розуміння мови на слух, вважаємо за доцільне провести рольову дискусію «Поговоримо про любов», адже матеріал дає емоційний поштовх до пошуку подальшого вирішення обговорюваної проблеми. Далі рольова дискусія імітує реальну ситуацію спілкування, де кожен учень відповідає відповідно до певної ролі. Розподіляємо ролі серед учнів з описом їх характеристик (ведучий, романтик, скептик, закоханий), даємо час на підготовку та учні висловлюють свою думку відповідно до своєї ролі. Такі дискусії вимагають імпровізації й розвивають здатність учнів до спонтанного непередбаченого висловлювання.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Існує великий вибір електронних підручників, якими дуже зручно користуватися на уроках англійської мови з учнями різних вікових груп і які надають якісно нові можливості навчання у вигляді *multi-media* варіанту.

Доцільно використовувати наступні приклади комп'ютерних засобів:

1. Ігровий курс для дітей *Triple Play English (Syracuse Language System, 1995)*, що має такі навчальні рівні:

- для учнів, які не мають попередньої підготовки; при цьому за допомогою комп'ютера можна швидко засвоїти лексичний та граматичний матеріал у вигляді малюнків, фотографій тощо;

- для середнього рівня підготовки;

- для вищого рівня, який розвиває всі набуті на попередніх стадіях навички та вміння в діалогічному мовленні.

2. Інтерактивний курс американського варіанта англійської мови для дорослих *English Platinum (Мультимедийные технологии, Москва, 1996)*, який має такі розділи:

- *Dialogue* (навчання діалогічного мовлення за допомогою комп'ютера);

- *Film* (демонстрація уривків з фільму «*My Fair Lady*» із супроводом титрів та коментарів);

- *Grammar* (граматичний довідник з системою вправ);

- *Phonetics* (навчання артикуляції та аудіювання з можливістю запису мовлення учнів і порівняння з еталоном);

- *Vocabulary* (інтерактивний словник на 15000 слів та вправи до них).

Хоча наведена класифікація автентичних матеріалів не претендує на повноту, її слід розглядати як орієнтир для вчителя при виборі необхідних матеріалів. Саме вчитель проводить відбір та оцінку того чи іншого засобу, а також їх комбінування для найефективнішого досягнення цілей навчання.

На нашу думку, застосування автентичних матеріалів – не самоціль, тому вирішальний успіх залежить від професійної майстерності викладача. Проблема створення живих ситуацій набирає нового змісту в умовах автентичного оточення.

Отже, серед великої різноманітності автентичних матеріалів можна виділити наступні типи: твори іншомовної художньої літератури, іншомовні преса, радіо, телебачення, комп'ютери та електронний обмін даними. Постачальниками автентичних джерел в Україні можуть служити освітні й видавничські організації, а також представники культурних місій англомовних країн, зокрема Британська Рада.

Оскільки при застосуванні автентичних матеріалів найбільше проблем виникає у процесі їх сприймання учнями, доцільно використовувати ефективні вправи для розвитку пам'яті, внутрішнього мовлення та ймовірного прогнозування. Наприклад, опрацюючи тему «*Education in Great Britain*» (Освіта у Великій Британії, 10 клас) під час перегляду відео пропонуємо виконати наступні вправи: Перегляньте сюжет і визначте, з якою метою герої сюжету поїхали до Оксфорду (*Watch the*

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

scene and choose the characters' purposes of going to Oxford (to give sb. a driving lesson, to do an exam, to have more practice in the language, to explore Oxford, etc.) Учні уважно переглядають сюжет, занотовують і на основі цього проводять дискусію, обмінюються думками. Або ставимо завдання записати освітні терміни, дефініції з наступним дебатованням щодо їх доцільності в сучасній освіті (*pros & cons*):

1. *This might be using computers, mobile phones or handled devices (e-learning).*
2. *It is a chance for people who live in remote areas to study at home via the internet (distance learning).*
3. *With the rise of these, we'll see fewer books in the classroom (electronic book).*

Ватро використовувати «Круглий стіл» за допомогою відкритих запитань, які ідеально підходять для того, щоб розпочати дискусію «Школа майбутнього: яка вона». Така форма групового обговорення формує культуру спілкування, толерантність до думки інших, дозволяє узгоджувати точки зору і вчить конструктивного діалогу.

Підсумовуючи вищесказане, необхідно особливо підкреслити, що використання автентичних текстів у процесі навчання іноземної мови створює сприятливе підґрунтя для розвитку комунікативних умінь учнів, забезпечує їхню активність та особисту зацікавленість на занятті. Знайомство з цінностями культур інших народів, опора на досвід у спілкуванні сприяє вихованню толерантності до інших культур, формує манери поведінки, власне бачення світу та своє місце в ньому і сприяє розвитку соціокультурної компетенції.

Література:

1. Бабайлова А. Э. Текст как продукт, средство и объект коммуникации при обучении неродному языку. – Саратов: Изд-во СДУ, 2005. – С. 87.
2. Бориско Н. Ф., Ишханян Н. Б. Социально-психологические предпосылки формирования лингвосоциокультурной компетенции // Иноземні мови. – 2001. – № 7 – С. 53-55.
3. Вишневський О. І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови. – К.: Радянська школа, 1989. – С. 12-17.
4. Комарова І. І. Соціокультурний компонент в змісті навчання іноземній мові // Сучасні концепції викладання іноземних мов у середній та вищій школі. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Вінниця, 2000. – С. 61-65.
5. Малявин Д. В., Латушкина М. С. Работа с газетой на английском языке в средней школе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1988. – С. 3.
6. Морська Л. Г. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 23.
7. Наталин В. П. Критерий змістовної автентичності навчального тексту // Іноземні мови в школі. – 2009. – № 2. – С. 50-52.
8. Неділько А. Г. До питання застосування автентичних матеріалів для навчання іноземних мов // Іноземні мови. – 2010. – № 4. – С. 11-12.
9. Парашук В. Ю. Використання автентичного тексту під час роботи над розмовної темою // Іноземні мови в школі. – 2003. – № 2. – С. 61-65.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

10. Пелишенко А. С. Использование автентичного песенного материала в обучении иностранным языкам // *Іноземні мови*. – 1995. – № 3-4. – С. 33-36.
11. Смелякова Л. П. Концепция отбора художественного текстового материала для языкового вуза // *Іноземні мови*. – 1995. – № 1. – С. 23.
12. Шерстюк О. М. Сучасні підходи щодо викладання іноземних мов // *Іноземні мови*. – 2000. – № 1. – С. 65-70.
13. *Aims for your lesson plan* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.philselfsupport.com/less. – Назва з екрана.
14. *Planning effective lesson* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cambridgeenglish.org/exams/teaching-awards/tkt.htm>. – Назва з екрана.

Надольська О. А.*

ГРУПОВА РОБОТА НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті висвітлено позитивний вплив групової роботи учнів на уроках історії на розвиток у них соціокультурних, комунікативних, організаторських, дослідницьких та інших якостей.

Особистість людини формується та розвивається в результаті впливу численних факторів, об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх та зовнішніх, незалежних та залежних від волі та свідомості людей, які діють стихійно або відповідно до певної мети. При цьому сама людина не є пасивною істотою, яка фотографічно відбиває зовнішній вплив. Вона виступає як суб'єкт формування власної особистості, тобто становлення себе, як соціальної істоти, що відбувається під впливом оточуючого середовища та системи виховання. У середовищі людина соціалізується. З одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, цінності, норми, установки, властиві суспільству й соціальним групам, до яких він належить, а з другого – активно входить у систему соціальних зв'язків, завдяки яким і набуває соціального досвіду [1].

У наш час суцільної комп'ютеризації суспільства Інтернет є прекрасним джерелом отримання нових знань, допомагає в навчанні, займає дозвілля. Але в той же час діти, годинами просиджуючи за монітором, «випадають» із соціуму. Відбувається «зомбування» дітей як комп'ютерними іграми, так і Інтернетом у цілому. Підлітки перестають читати книги, скорочується коло їхнього спілкування, вони обмежуються віртуальним спілкуванням у форумах і чатах. У молоді стрімко зростає агресія, викликана надмірним, а іноді хворобливим захопленням комп'ютерними іграми. Усе це призводить до поступової деградації особистості, низької самооцінки, проблем у спілкуванні.

Школа має завдання виховувати громадянина, для якого демократичне суспільство є середовищем розкриття його творчих можливостей, задоволення особистих і суспільних інтересів, усвідомлення власної ролі в житті. Тому проблема

* © Надольська О. А.